

Spreken

Wat is spreken?

Spreekvaardigheid is een 'productieve' vaardigheid, net als schrijven. We hebben het hier over de geïsoleerde vaardigheid van het spreken. Natuurlijk komen spreken en luisteren vaak in combinatie voor. Dan gaat het om gesprekken, om interactie en valt het onder gespreksvaardigheid. Daar hebben we het over in het gedeelte over gesprekken. In dit deel verstaan we onder spreken de 'monologische' spreekactiviteit, zoals het vertellen van een verhaal, het houden van een spreekbeurt of mondelinge presentatie.

De lijn in vogelvlucht

Onderbouw

In de onderbouw laat u kinderen verhalen navertellen. Dat kunnen persoonlijke verhalen zijn, over thuis, familie, vriendjes enzovoort. Laat hen ook af en toe rapporteren over observaties en ontdekactiviteiten. Door regelmatig te vertellen, leren kinderen rekening te houden met hun luisteraars en op hun publiek te reageren.

Middenbouw

Leer kinderen stap voor stap wat een geschikte opbouw is van een verhaal of presentatie. Laat hen vooraf nadenken welke informatie relevant is en op welke manier ze hun verhaal of presentatie ordenen. Moedig kinderen aan om tijdens het vertellen of presenteren geheugensteuntjes te gebruiken.

Bovenbouw

Laat kinderen zo veel mogelijk zelfstandig een verhaal of presentatie voorbereiden. Vertellen en presenteren gaat hun steeds gemakkelijker af: ze kunnen hun verhaal op een persoonlijke manier vertellen, de inhoud aanpassen aan de doelgroep en rekening houden met de achtergrondkennis van de doelgroep.

De eerste twee jaar van het voortgezet onderwijs

In het voortgezet onderwijs wordt het presenteren steeds belangrijker; dit is iets wat leerlingen bij veel vakken zullen moeten doen en kunnen. Op de basisschool hebben de leerlingen geleerd verhalen te vertellen en eenvoudige presentaties voor te bereiden en uit te voeren. Bouw hierop voort en grijp gelegenheden aan om deze vaardigheden (ook het vertellen) te oefenen. Stel eisen aan het vertellen. Gelegenheden om te vertellen kunnen bij alle vakken worden benut, dus ontwikkel hier schoolbeleid op. Doe dit ook als het gaat om het voorbereiden van presentaties. Formuleer met elkaar de eisen die aan presentaties worden gesteld en ontwikkel uniforme stappenplannen die leerlingen in de voorbereiding kunnen gebruiken.

Doelen

Overgangsmoment in UTC	Doelen voor luistervaardigheid
Groep 4	Eind groep 4 kunnen leerlingen spreken over onderwerpen die concreet en vertrouwd zijn. Kinderen leren bij de voorbereiding van een presentatie relevante informatie te selecteren en ze maken gebruik van geheugensteuntjes. Kinderen evalueren taalgebruik, luisterprocessen en argumentaties van zichzelf en van anderen. Ze kennen verschillende genres in mondelinge teksten.
Groep 5 en 6	Leerlingen hanteren een geschikte opbouw voor een verhaal of presentatie. Ze selecteren bij de voorbereiding relevante informatie. Ze formuleren zorgvuldig en expressief en maken bij een presentatie gebruik van geheugensteuntjes. Ze houden rekening met de achtergrondkennis van de toehoorders.
Groep 7 en 8	Kinderen bereiden zelfstandig een verhaal of presentatie voor. Ze zijn in staat hun verhaal of presentatie aan de doelgroep aan te passen. Ze vertellen en presenteren expressief en op een persoonlijke manier, en kunnen improviseren. Ook nodigen ze toehoorders uit tot het stellen van vragen.
8 po Entree vmbo-t/g Eind lj 2 vmbo-b/k	De leerling kan in eenvoudige bewoordingen een beschrijving geven, informatie geven, verslag uitbrengen, uitleg geven en instructie geven in alledaagse situaties in en buiten school.
Entree vwo Eind lj 2 havo Eind vmbo-b/k/t/g	De leerling kan redelijk vloeiend en heldere ervaringen, gebeurtenissen, meningen, verwachtingen, gevoelens onder woorden brengen uit het alledaagse leven of interessegebied.
Eind onderbouw vwo Eind havo Streefniveau eind vmbo-t/g	De leerling kan monologen en presentaties houden over opleidings- en beroepsgerelateerde onderwerpen waarin ideeën worden uitgewerkt en voorzien van relevante voorbeelden.

Didactische richtlijnen spreekvaardigheid

Vaak is er op school voor leerlingen niet zo veel gelegenheid om uitgebreid aan het woord te komen. Er zijn meerdere activiteiten denkbaar om kinderen zelf het woord te laten voeren:

- *verhalen vertellen*
- *drama-activiteiten*
- *presenteren*

Richtlijn 1: Creëer en benut gelegenheden om leerlingen verhalen te laten vertellen en stel hier ook eisen aan.

Het vertellen van verhalen verkleint de drempel naar het presenteren. Daarbij hoeft het niet om fictieve verhalen te gaan. Aan de hele klas vertellen wat je hebt meegemaakt, draagt bij aan allerlei aspecten van taalvaardigheid en vormt een uitstekende gelegenheid om de drempel naar het presenteren te verkleinen. Stel eisen aan het vertellen, geef tips, laat leerlingen reflecteren op de vorm.

Richtlijn 2: Ondersteun leerlingen bij de voorbereiding van een presentatie.

In de voorbereidingsfase zoeken de leerlingen informatie op en verwerken deze in hun presentatie. Help de leerlingen hoe zij dit stap voor stap kunnen doen. Help ze een onderwerp te kiezen, informatie te verzamelen, informatie te selecteren en te ordenen, een 'draaiboekje' op te stellen, hulpmiddelen vast te stellen en een veilige oefensituatie te creëren.

Richtlijn 3: Laat leerlingen een presentatie in tweetallen of in kleine groepjes voorbereiden en presenteren.

Een presentatie houden is voor veel leerlingen moeilijk en spannend. Voor hen kan het veilig en leerzaam zijn om een presentatie in tweetallen voor te bereiden en te presenteren; de leerlingen hebben dan houvast aan elkaar en leren ook van elkaar.

Richtlijn 4: Zorg ervoor dat er na afloop van een presentatie gelegenheid is om vragen te stellen.

Gelegenheid om vragen te stellen naar aanleiding van een presentatie dient een vast onderdeel te zijn van de cyclus. Maak hierbij altijd onderscheid tussen informatieve en kritische vragen. Als bij de nabespreking blijkt dat andere leerlingen ook kennis hebben over het onderwerp, kan er een boeiende discussie ontstaan.

Richtlijn 5: Zorg ervoor dat er na afloop van een presentatie gelegenheid is voor reflectie en het geven van feedback.

Geef als leerkracht gerichte feedback maar betrek ook leerlingen daarbij. Bespreek volgens een vast patroon met de leerlingen de verschillende onderdelen van de presentatie na. De feedback kan betrekking hebben op de informatieve waarde van de presentatie, de duidelijkheid van de informatie, de opbouw van het verhaal, de formulering en de interactie met het publiek.